

Φαρισαίοι και Τελώνες

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Θεολογία και Ζωή](#) / [Συναξαριακές Μορφές](#)

Οι Φαρισαίοι

Στη παραβολή του Τελώνη και του Φαρισαίου υπάρχουν δύο τύποι, ο υπερήφανος και ο ταπεινόφρων. Είναι γνωστό ότι οι φαρισαίοι ήταν τάξη θρησκευτική. Οι τελώνες ήταν μια άλλη τάξη, η οποία μάλιστα ήταν ιδιαίτερος στόχος των φαρισαϊκών επιθέσεων. Η τάξη των φαρισαίων δημιουργήθηκε σιγά σιγά από το 2^ο π.Χ. αιώνα, όταν γίνονταν οι αγώνες των ζηλωτών Ισραηλιτών εναντίον των Ελληνιστών. Κατ' αρχάς η τάξη αυτή περιελάμβανε τα πιο αγνά θρησκευτικά στοιχεία. Με την πάροδο όμως του χρόνου έχασε την ουσία της πνευματικής ζωής, κατάντησε μερίδα υπέρζηλων, που εμφανίζεται σε πολλές περιόδους της ιστορίας και θεωρείται ότι κατέχει την άκρα δεξιά πτέρυγα της θρησκευόμενης κοινωνίας. Στις ημέρες του Χριστού διέκρινε αυτή την τάξη ο άκαιρος ζήλος, η

τυπολατρία, η εμπάθεια, η πίστη σε ανθρώπινες ψευδοσυντηρητικές παραδόσεις, οι οποίες στη συνείδηση τους είχαν υποκαταστήσει το νόμο της Γραφής, και κυρίως η οίηση και η υποκρισία. Στο λαό επιβλήθηκαν ως πρόσωπα απλησίαστης και φοβερής αγιότητας· ως ταμπού. Ο απλός λαός όμως στο βάθος της συνειδήσεώς του θεωρούσε τους αγίους του φαρισαϊκού τύπου ως ανάξιους κάθε εμπιστοσύνης. Οι φαρισαίοι, όπως φαίνεται από τα Ευαγγέλια και από τη ραβινική φιλολογία, αποκαλούσαν τους εαυτούς τους «δίκαιους» και «τέλειους».

Οι Τελώνες

Οι τελώνες της αρχαιότητας δεν ήταν δημόσιοι υπάλληλοι, όπως σήμερα, αλλά ιδιώτες, οι οποίοι αγόραζαν τους φόρους από το δημόσιο διά μέσου πλειοδοτικής δημοπρασίας. Επειδή δε οι τελώνες ανταγωνίζονταν κατά τις δημοπρασίες και οι προσφορές των ανέρχονταν σε υπέρογκα ποσά, η πίεση επί των φορολογουμένων γινόταν πολύ μεγαλύτερη. Η απανθρωπιά των τελωνών κατά τις εισπράξεις υπήρξε παροιμιώδης. Ο σύγχρονος των Αποστόλων Φίλων διηγείται ότι στις ημέρες του μερικοί τελώνες κατά την είσπραξη του κεφαλικού φόρου βρήκαν ορισμένους από τους φορολογουμένους ήδη νεκρούς. Άνοιξαν τους τάφους τους, έβγαλαν τα νεκρά σώματα και τα μαστίγωναν δημόσια. Όταν οι πολίτες τους ρώτησαν αγανακτισμένοι, γιατί εξυβρίζουν κατά τέτοιο τρόπο τους νεκρούς, αφού δεν είναι δυνατόν να εισπράξουν απ' αυτούς τίποτε, απάντησαν ότι αυτό το ξέρουν, άλλα τους κακοποιούν, για να εξαναγκάσουν τους συγγενείς τους να πληρώσουν εκείνοι τον φόρο που όφειλαν. Ο πάπυρος της Οξυρύγχου 285 (γράφηκε το 50 μ.Χ.) είναι μία αναφορά ενός φτωχού υφαντού προς το στρατιωτικό διοικητή της πόλεώς του. Σ' αυτήν αναφέρει παραπονούμενος ότι ο τελώνης του απόσπασε μετά από ξυλοδαρμό όλες τις οικονομίες του και το χιτώνα που φορούσε. Καταγράφομε μόνο ένα από τα πολλά ανέκδοτα, που αναφέρονται στους τελώνες. Ο Χίος φιλόσοφος Θεόκριτος όταν ρωτήθηκε «Ποία είναι τα αγριότερα θηρία» απάντησε «από όσα ζουν στα βουνά οι αρκούδες και τα λιοντάρια, από όσα ζουν στις πόλεις οι τελώνες και οι συκοφάντες».

Η υπόληψη που είχαν στο λαό οι τελώνες ήταν η χειρίστη. Ολόκληρη η αρχαιότητα κατέτασσε τους τελώνες στο μαύρο πίνακα των ανθρώπων που ασκούν άτιμα και άξια ντροπής επαγγέλματα. Απ' όλα τα αισχρά επαγγέλματα τρία θεωρούνταν ως τα αισχρότερα· ο κάπηλος, ο πορνοβοσκός και ο τελώνης. Οι Ρωμαίοι επίσης Κικέρων, Λίβιος και Τάκιτος κατατάσσουν τον τελώνη μεταξύ των χυδαίων επαγγελμάτων. Και εις το Ταλμούδ, αν και δεν υπάρχει ειδικός κατάλογος, όμως βρίσκουμε περί τα 30 επαγγέλματα ή απασχολήσεις, που χαρακτηρίζονται αμαρτωλά. Ως τα δύο αμαρτωλότερα θεωρούνται ο ληστής και ο τελώνης. Κατά τη ραβινική διδασκαλία ο φαρισαίος απαγορευόταν να ασκήσει το επάγγελμα του

τελώνη, οι δε τελώνες δεν είχαν το δικαίωμα να παραστούν στα δικαστήρια ως μάρτυρες. Ο ραβίνος Χιλλέλ δίδασκε ότι, προκειμένου να εξαπατήσει κάποιος ένα τελώνη, επιτρέπεται όχι μόνον να πει ψέματα άλλα και να ψευδορκήσει.

Είναι γεγονός ότι ο τελώνης ήταν κατά την αρχαιότητα ο αντιπροσωπευτικός τύπος του διεφθαρμένου άνθρωπου. Αυτό φαίνεται και από τα λόγια του Κυρίου· «Ἔστω σοι ως ο εθνικός και ο τελώνης» (Ματθ. 18, 17) ή «Τελώναι και πόρναι προάγουσιν ύμας εις την βασιλείαν του Θεού» (Ματθ. 21, 31). Παρά ταύτα ο Κύριος έδειξε προς τους τελώνες και σε όλες τις περιφρονημένες τάξεις ιδιαίτερη στοργή. Αυτό δημιούργησε σκάνδαλο μεταξύ των φαρισαϊκών κύκλων. Βλέπομε τους φαρισαίους και γραμματείς να διαμαρτύρονται έντονα για αυτή τη συμπεριφορά του Κυρίου τόσο κατά τη συνεστίαση του στο σπίτι του τελώνη και έπειτα μαθητού Ματθαίου, όσο και αργότερα, όπως αφηγείται ο Λουκάς στο 15^ο κεφάλαιο. Κατά τους ευαγγελιστές Ματθαίο και Λουκα οι φαρισαίοι απέδωκαν στο Χριστό και το παρατσούκλι «φίλος τελωνών και αμαρτωλών», που όμως ο Χριστός δεχόταν ευχαρίστως. Τη φράση «τελώναι και αμαρτωλοί» τη συναντούμε πολύ συχνά στους τρεις συνοπτικούς ευαγγελιστές (Ματθαίο, Μάρκο και Λουκά) και παραδίδεται ως φράση των φαρισαίων, με την οποία χαρακτηρίζαν τόσο τους τελώνες όσον και όλον το λαό.

Σύμφωνα με την αντίληψη των φαρισαίων η ισραηλιτική κοινωνία διακρινόταν σε δύο τάξεις. Μία τάξη ήταν οι «δίκαιοι», δηλαδή οι φαρισαίοι, και η άλλη οι «αμαρτωλοί», δηλαδή όλοι οι άλλοι. Τους δύο όρους της φαρισαϊκής φρασεολογίας, «δίκαιοι» και «αμαρτωλοί» χρησιμοποίησε και ο Χριστός με κάποια λεπτή ειρωνεία, που φαίνεται στη φράση του «Ουκ ήλθον καλέσαι δικαίους, αλλά αμαρτωλούς εις μετάνοιαν» (Ματθ. 9, 13· Μάρκ. 2, 17· Λουκ. 5, 32). Σαν να έλεγε· «Δίκαιοι δεν λέτε ότι είστε; Λοιπόν και εγώ δεν ήλθα για σας. Αμαρτωλοί δεν είναι οι τελώνες κατά τη γνώμη σας; Γι' αυτό και εγώ ήλθα γι' αυτούς». Το βαθύτερο νόημα αυτού του λόγου είναι ότι πολλές φορές οι θρησκευτικοί άνθρωποι, όταν χάσουν την ουσία της πνευματικής ζωής, καταλαμβάνονται από ένα αίσθημα αυτάρκειας και στο βάθος δεν αισθάνονται την ανάγκη του Θεού. Αντιθέτως υπάρχουν περιπτώσεις, στις οποίες άνθρωποι πολύ αμαρτωλοί συναισθανόμενοι την ενοχή τους, αισθάνονται πολύ μεγάλη την ανάγκη του θείου ελέους για τη σωτηρία τους.

Πηγή: + Στέργιου Σάκκου, *Ομότιμου Καθηγητή Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.*